

Y. Turan Cetiner, "One Hundred Years Ago: The Greek Invasion of 'Smyrna' and the Last Crime of the Great War, May 15, 1919", *Irish Foreign Affairs*, Dublin: IPRG, June, 2019

19 Mayıs 1919'un 100. yıldönümünün gerçek anlamının İngilizce konuşan dünyaya ulaştırılmasına katkı yapacak her çalışmanın, zamanın Yunan hükümeti ve ordusunun Anadolu'da savaş suçu işlediğini kayıt altına alan Lozan Anlaşması'nın 59. Maddesine gerekçe teşkil eden fiilleri bir dönem araştırması içinde ele alması gerekmektedir.

Burada ilk olarak savaş suçunun bir tanımı yapılmalıdır. Bu suç, sivillere yönelik olduğunda, normal yaşam ve asayiş şartlarının mevcut olmadığı, toplumun tamamen korumasız bir ortamda bulunduğu, bu nedenle böyle bir ortamda işlenen suçların insanlığa karşı işlenmiş suçlar kapsamına alındığı fiilleri teşkil etmektedir.

Kökene 19. yüzyıl hukuk kaynaklarına (1899 ve 1907 Hague Sözleşmeleri) da uzanacak kadar eski bu hususta mevcut tanımlarda, sözkonusu suçun bireysel olarak nitelendirildiği görülmektedir. Böyle bir geçmişe dikkat edildiğinde, Lozan Anlaşması'nda mevcut hukuki zeminin de genişletilmesi suretiyle, savaş suçunun Yunan ordusu / idaresi tarafından işlendiğinin kaydedilmiş olması, üzerinde durulması gereken bir durumdur.

Lozan Anlaşması'nın, Müttefiklerin işgalinin askeri bir zaferle sona erdirilmesinin hemen akabinde, Yunanistan'ın kollektif savaş suçu işlediğini karara bağlamış olması, kuşkusuz işlenen fiillerin büyüklüğünü ve bundan duyulan infial zamanında ve zemininde tescil etmiş istisnai bir durumdur.

Ne Ermenilere ne de "Pontus"a tek bir atıf bulunulmayan Lozan Anlaşması, gerçekleri ters yüz etme çabasındaki soykırım iddialarının icat edilmişliğini gözler önüne seren temel belgedir. Bu itibarla bir uluslararası hukuk kaynağı olan böyle bir anlaşma maddesinin anlamının ve buna gerekçe teşkil eden olayların irdelenmesi elzemdir.

Yunan ordusu / idaresinin savaş suçunun ilk olarak 7 Ekim 1919 tarihli, gizli nitelikli Müttefik Tahkikat Komisyonu Raporu ile tespit edilmiş olmasından da makalede geniş şekilde yararlanılmaktadır.

Bütün bu gerçekler, 19 Mayıs 1919'un ve 100. yıldönümünün anlamını ve gerçeklere yön değiştirme çabalarının kabul edilmeyeceğini vurgulayan açıklamalardaki unsurları boyutlandırmaktadır. Makale, işgalin olduğu dönem kapsamında Yunanistan'ın iç siyasetine hakim olmuş çok sayıda çarpıklığı ayrıca irdelemektedir.

Makale bu çerçevede:

- Yunanistan'da Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savaşa girmek isteyen cephenin başını Venizelos'un çektiği,
- Savaş için sürekli olarak uğraşan Venizelos'un Yunanistan'ın eline geçen Selanik'in üç yıl sonra 1915 yılı Eylül ayında Britanya-Fransa işgaliyle karşılaşmasındaki açmazı sorgulamadan, Yunanistan'ı Çanakkale Savaşı'na dahil etmeye çalıştığı, Venizelos'un bir yandan savaşı tasvip etmeyen Kral I. Konstantin ve Genelkurmay Başkanı Metaxas'la mücadeleye giriştiği,
- Venizelos'un toprak taleplerini yinelediği, Balkan Savaşlarını izleyen ilk Londra Konferansı'ndan (Eylül-Aralık 1912), Anadolu'da işgal devam ederken toplanan ikinci Londra

Konferansı'na (21 Şubat-12 Mart 1921) kadar geçen on yılın yarısından fazlasını aralıksız halde saldırı planları ve savaş için bahane ve fırsat arayışı ile, kalan yıllarını ise 15 Mayıs 1919'da İzmir'de başladığı, Lozan'daki Amerikan delegelerinin yarı-barbar olarak nitelendirdiği yöntemlerle sürdürdüğü bir savaş ile geçirdiği,

- Müttefik ülkeler kamuoyuna "büyük ve vizyoner" bir devlet adamı olarak, hakkında yazılan kitaplarla 1915'ten itibaren tanıtılan Venizelos'un hakikatte bir demokrasi kaygısı da olmadığı, nitekim, Kral ile çatışması sonucu "Ulusal İkilik" olarak adlandırılan ve Yunanistan'da seçimlerin yapılamadığı beş yıl süren bir karmaşa dönemi yarattığı,

- 13 Kasım 1918'de İstanbul'un Müttefiklerce işgalinin ardından en cazip ikinci hedef haline alan İzmir'in işgali için, ABD Başkanı W. Wilson, Britanya Başbakanı L. George ve Fransa Başbakanı G. Clemenceau'nun desteğini Paris Konferansı'nda temin eden Venizelos'un 15 Mayıs 1919'da Yunan ordusunun İzmir'i işgalini sağladığı,

- İşgalin üzerinden beş ay dahi geçmeden, Müttefiklerin Yunan işgal ordusunun yaptığı katliamları 7 Ekim 1919 tarihli Tahkikat Komisyonu Raporu'yla belirlemek zorunda kaldığı,

- Bu raporun işlenen mezalimin yanı sıra, işgale gerekçe gösterilen "Hristiyan halkın can güvenliğinin tehlikede olduğu" iddialarının tamamen düzmece olduğunu, ayrıca, Yunan ordusunun Paris Konferansı'nda alınan kararın ötesine geçerek, fiili bir ilhaka giriştiğini kayıt altına aldığı,

- Venizelos'un 1920 yılı Aralık ayında yapılan ilk seçimin ardından iktidardan düşmesine rağmen, savaşın, daha önce Anadolu'dan çekilmeyi vaad eden Dimitrios Gounaris'in kurduğu hükümet için de içinden çıkılmaz bir hal aldığı, öyle ki, Gounaris'in karşıtı Venizelos'tan daha keskin bir söyleme ve topyekûn savaşa giriştiği,

- 13 Eylül 1922'deki büyük İzmir yangınının Ermeni ve Yunan gruplar tarafından çıkartıldığı, Britanya Konsolosu'nun Yunan; ABD Konsolosu'nun Ermeni saldırganlardan haber alarak yangından günlerce önce vatandaşlarını tahliye ettiklerinin Fransız güçlerinin komutanı Amiral C.H. Dumesnil tarafından zamanında rapor edilmiş bulunduğu,

- Yunanistan'ın İzmir'den kaçışın hemen ardından işgalin sorumluları ile hesaplaştığı, Gounaris'in 10 Mart – 23 Ağustos 1915 ve 8 Nisan 1921 – 16 Mayıs 1922 tarihleri arasında iki dönem Başbakanlık yapmasının bedelini, Bakan ve generalleriyle birlikte yargılanmasının sonunda idam edilerek ödediği, yargılanan dokuz kişinin altısının idam, ikisinin ömür boyu hapis cezasına çarptırıldığı,

- Gounaris ve hükümet üyelerinin vatana ihanetten suçlu bulunduğu, bu suçun gerek Yunanistan, gerek tarihi Yunan varlığı olarak iddia edilen yerlerde yol açılan yıkımlar sonucu ortaya çıktığı değerlendirilmesinin savaşın tezatlarla dolu gerekçelerini de ilan ettiği, idamların kararın açıklanmasından dört saat sonra gerçekleştirilmesinin ibret verici olduğu,

- Prens Andreas'ın (Andrew) Sakarya savaşına general olarak katılmasına ve idam cezası verilen altıncı kişi olmasına rağmen, Britanya monarşisi ile akrabalığının (Kraliçe Victoria'nın torunu ile evliliği) Andreas'ı kurtardığı ve cezasının Yunanistan'a hayat boyu giriş yasağına çevrildiği, bebekleri Prens Philip (1921 doğumlu - ) ile birlikte bir İngiliz zırhlısıyla Yunanistan'dan çıkartıldıkları,

- Dięer taraftan, Britanya ve Müttefiklerin savaşın bütün sorumluluğunu Yunanistan'a yıktıkları, Yunan hükümetlerini on yıllarca kışkırtıp, silahlandırmalarına rağmen, işgal ve savaş suçlarıyla dolu bütün bir dönemden ellerini yıkayabildikleri,

- Gounaris'in idam sehpasında ölümünün hemen ardından Venizelos'un bunda hiçbir beis de görmeden Lozan'a giderek buradaki görüşmelere katıldığı, işgal savaşının sonucu olarak ortaya çıkan, iki ülke arasında nüfus mübadelesi dahil bütün konuların Lozan'da karara bağlanıp, herhangi bir ihtilaf konusu geride kalmaksızın sonuçlandırılmış olduğu,

- Türkiye ve Yunanistan arasında tam bir barış sağlandığı, 1934 yılında Venizelos, Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterecek kadar, tartışmasız bir barış ve uyum dönemi yaşandığı,

- Pontus ile ilgili iddiaların gerçeklerin tam tersine ulaşmayı amaçlayan, revizyonist bir tarih inşasını amaçladığı ve iki ülkenin geleceğine hiçbir şekilde hizmet etmeyeceği hususlarını işlemektedir.